ANNIKA DEVROE

ARCHEOLOGIE • BOUWHISTORIE

ARCHEOLOGIENOTA – PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

VLIMMEREN – GIERLEDIJK

A. DEVROE

JANUARI 2017

COLOFON

Project

Archeologienota – Vlimmeren, Gierledijk

Opdrachtgever

Plantrent Group
Polendam 36/1
2340 Beerse - Vlimmeren

Opdrachtnemer

Annika Devroe
Lemmensstraat 34
2800 Mechelen
0472/59.31.41
annika.devroe@gmail.com
BE0810.453.806

© 2017 Annika Devroe

Annika Devroe aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijk toestemming van de opdrachtgever. Dit met uitzondering van de door de architect aangeleverde plannen. Deze blijven eigendom van deze laatste.

INHOUD

Inhoud 0
1. Gemotiveerd advies 1
2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem 2
2.1. Inleiding 2
2.2. Administratieve gegevens 3
2.3. Aanleiding van het vooronderzoek (fig. 4-5 Verslag van resultaten) 3
2.4. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem 4
2.5. Vraagstelling en onderzoeksdoelen 4
2.6. Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken 5
2.1. Voorziene afwijkingen van de Code van Goede Praktijk 7
3. Figurenlijst 8

1. GEMOTIVEERD ADVIES

Op basis van het bureauonderzoek kan niet aangetoond worden of een archeologische site aanwezig is of niet. De verzamelde gegevens geven een laag potentieel naar archeologie toe voor de periode vanaf de 18de eeuw. Er kan echter niet uitgesloten worden dat oudere periodes aanwezig zijn. Gezien de gunstige ligging (aanwezige waterlopen, in dorpskern, nabij de kerk) en de omliggende vondsten wordt het archeologisch potentieel als hoog ingeschat. De aanwezige gebouwen hebben vermoedelijk voor een beperkte verstoring gezorgd. Bovendien zorgt het plaggendek ervoor dat het archeologisch niveau dieper zit waardoor deze minder snel geraakt wordt.

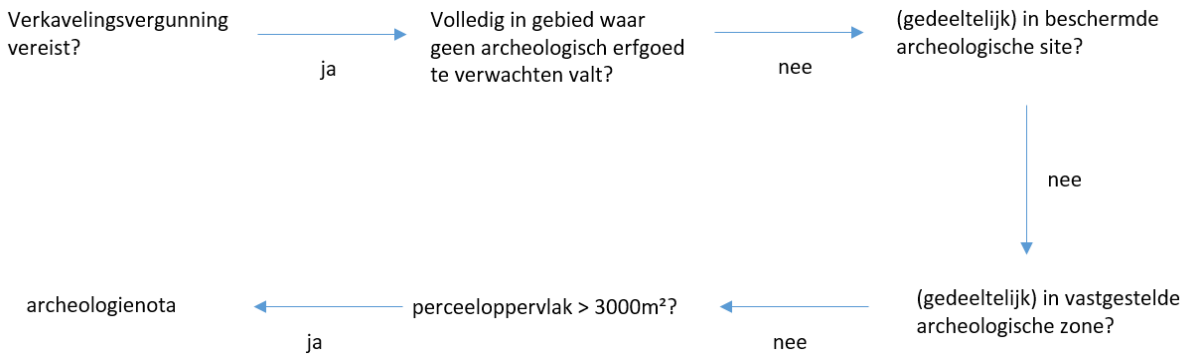
De verkavelingsvergunning voorziet in enkele kavels die als bouwgrond zullen verkocht worden. Momenteel is dan ook geen zicht op toekomstige bodemingrepen maar als bijvoorbeeld kelders worden geplaatst zullen eventueel aanwezige archeologische resten geraakt worden. Er dient dan ook vanuit gegaan te worden dat de ondergrond verstoord zal worden.

Gezien het archeologisch potentieel en de mogelijke verstoring in de toekomst is bijkomend archeologisch onderzoek nodig. Dit zal echter via een uitgesteld traject verlopen. De aanvrager is momenteel nog geen eigenaar van alle gronden en het projectgebied bestaat momenteel uit privétuinen waardoor veldwerk momenteel niet mogelijk is.

2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR UITGESTELD VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

2.1. INLEIDING

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een verkavelingsvergunning waarbij de voorwaarden voldoen aan art. 5.4.2. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Figuur 1: Beslissingsboom in functie van huidig project. (A. Devroe 2016)

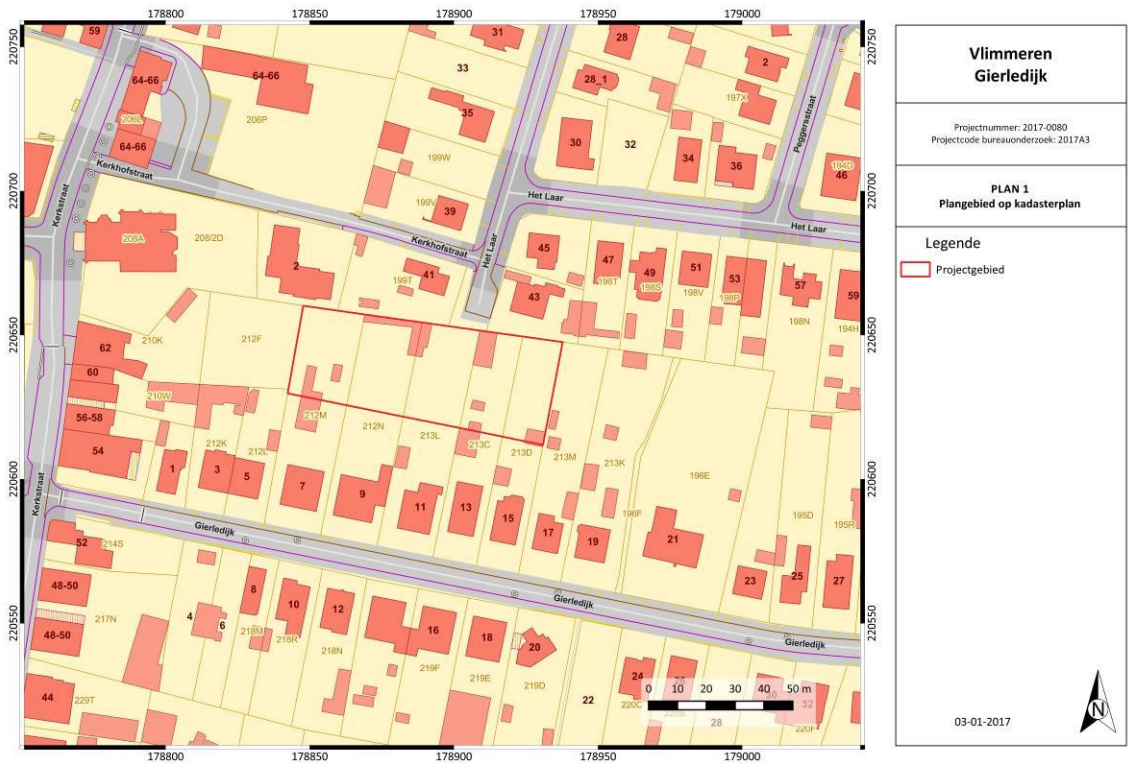
2.2. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Initiatiefnemer: Plantrent Group
Polendam 36/1
2340 Beerse - Vlimmeren

Erkende archeoloog: OE/ERK/Archeoloog/2015/00085
Annika Devroe
Lemmensstraat 34
2800 Mechelen

Locatie: Vlimmeren, Gierledijk
Bounding box: punt 1 (NW) – X 178844,583 Y 220660,666
Punt 2 (ZO) – X 178933,866 Y 220612,039

Kadaster: Beerse, afdeling 2, Vlimmeren, sectie C, percelen 212m (partim), 212n (partim), 213l (partim), 213c (partim), 213d (partim)

Figuur 2: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. (Geopunt Vlaanderen s.d.)

2.3. AANLEIDING VAN HET VOORONDERZOEK (FIG. 4-5 VERSLAG VAN RESULTATEN)

De verkavelingsaanvraag betreft 5 percelen die langs de Gierledijk bebouwd zijn met eengezinswoningen maar zeer diepe achtertuinen hebben. Deze percelen zullen opgesplitst worden en via de achterliggende straat, Het Laar, zal een nieuw stukje straat getrokken worden zodat de achtertuinen bouwpercelen worden die ontsloten worden langs deze weg. De kavels zullen als

bouwgrond worden verkocht waardoor nog geen zicht is op toekomstige bodemingrepen. Voor de aanleg van de weg zal men ca. 50 cm diep gaan met plaatselijk een diepere verstoring voor de nutsleidingen.

2.4. RESULTATEN VAN HET VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM

Tijdens het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem werd enkel een bureauonderzoek uitgevoerd. Deze had projectcode 2017A3 en werd uitgevoerd in januari 2017.

Op basis van het bureauonderzoek kan men vaststellen dat het projectgebied vanaf de 18de onbebouwd was en als landbouwgrond in gebruik. Op het einde van de 20ste eeuw werden enkele bijgebouwen opgericht. Het projectgebied ligt ten oosten van de Sint-Quirinuskerk die teruggaat tot de 14de eeuw. Archeologische vondsten in de buurt werden voornamelijk aangetroffen tijdens veldprospecties en boringen. Het gaat om vondsten vanaf de steentijd tot heden. De meeste vondsten werden op iets drogere gronden gedaan (Zbm en Zam), maar zijn op een gelijkaardige landschappelijke ligging gesitueerd. In de buurt werd tijdens een opgraving vondsten uit de IJzertijd, Romeinse Tijd en middeleeuwen gedaan. Hydrografisch gezien had het gebied een gunstige ligging voor bewoning nabij de Dorpsloop en Binnenloop. Mogelijk was de zone vlakbij de Binnenloop iets te nat. Bodemkundig gezien is een plaggendek aanwezig. In de late middeleeuwen werden de arme zandgronden verrijkt met een mengsel van mest uit de stal en plaggen uit de heidegebieden. Hierdoor verhoogde de akkerlaag geleidelijk. De kans is klein om sporen aan te treffen uit de periode waarin het plaggendek zich ontwikkelde, maar dergelijk plaggendek kan voor een goede bewaring zorgen voor onderliggende archeologische sites. De bewaring van oudere sites is afhankelijk van de mate waarin de begraven bodems opgenomen werden in de akkerlagen. Sporen van oudere periodes kunnen dan ook niet uitgesloten worden. De ligging en omliggende vondsten zorgen ervoor dat het potentieel als hoog wordt ingeschat.

De verkavelingsvergunning voorziet in enkele kavels die als bouwgrond zullen verkocht worden. Momenteel is dan ook geen zicht op toekomstige bodemingrepen maar als bijvoorbeeld kelders worden geplaatst zullen eventueel aanwezige archeologische resten geraakt worden. Er dient dan ook vanuit gegaan te worden dat de ondergrond verstoord zal worden. Bijkomend onderzoek is dan ook noodzakelijk.

2.5. VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSDOELEN

Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven is een archeologische evaluatie van het terrein. Op basis van het bureauonderzoek kon niet aangetoond worden of een archeologische site aanwezig is of niet, maar via dit onderzoek kan het archeologisch potentieel nagegaan worden.

Hierbij dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem , beschrijving + duiding?
- In hoeverre is de bodemopbouw nog intact? Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er bodemsporen aanwezig? Zo ja, zijn deze van natuurlijke of antropogene aard?
- Wat is de bewaringstoestand van de sporen?
- Op welk(e) niveau(s) manifesteren de archeologische sporen zich?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de (partiële) afwezigheid van archeologische sporen?
- Maken de antropogene sporen deel uit van één of meerdere structuren?

- Kan op basis van gerecupereerd materiaal uitspraak gedaan worden over de datering? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van de occupatie?
- Zijn er indicaties voor de inrichting van een erf/nederzetting?
- Kunnen de resultaten van het bureauonderzoek bijgesteld worden?
- Geven de resultaten aanleiding tot vervolgonderzoek? Zo ja, wat is de ruimtelijke afbakening van de zone(s) voor vervolgonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor het vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Is behoud in situ op basis van de resultaten van het vooronderzoek mogelijk?

2.6. ONDERZOEKSSTRATEGIE, -METHODE EN -TECHNIEKEN

Na het bureauonderzoek werden de verschillende vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem afgewogen. Hiervoor werden telkens volgende vier criteria overlopen:

- Is het mogelijk deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het nuttig deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?
- Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het noodzakelijk deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Geofysisch onderzoek geeft voornamelijk goede resultaten op droge leembodems. Deze methode is vrij duur en aangezien hier geen leembodems aanwezig zijn, kan het een duur onderzoek worden die weinig oplevert. Op basis van de kosten-batenanalyse en het feit dat gezien de bodemgesteldheid dit geen ideale ondergrond is werd dit onderzoek niet voorgesteld.

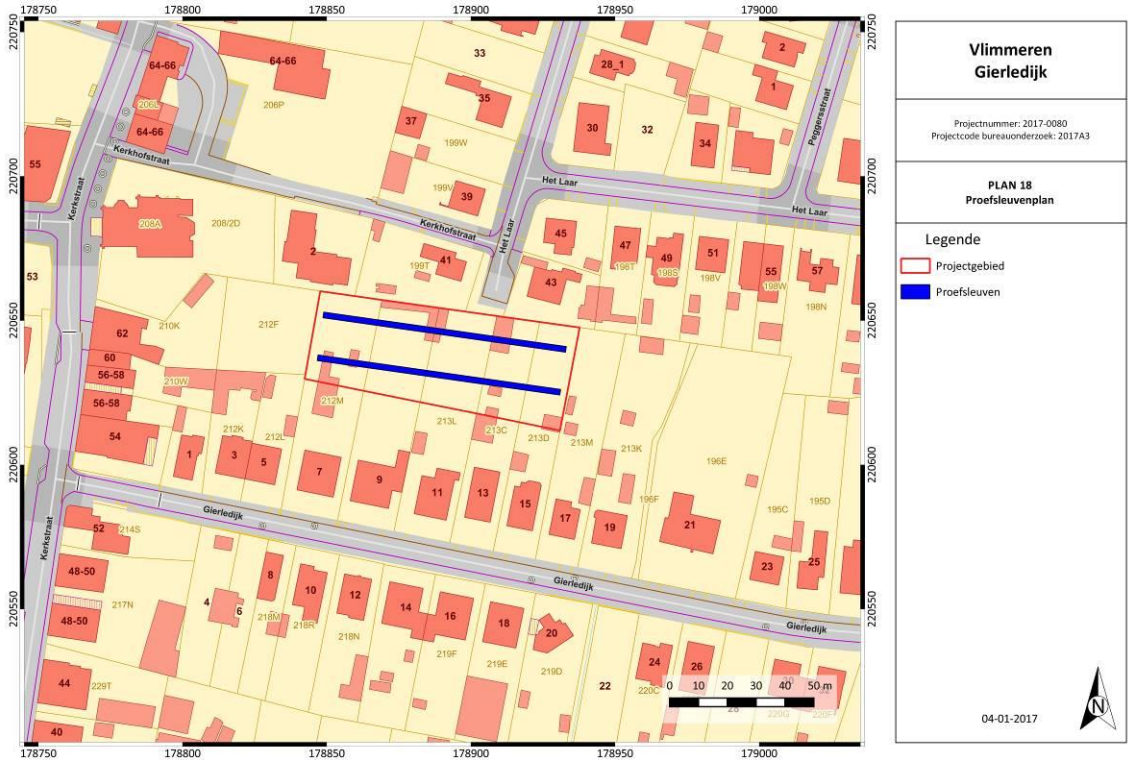
Een veldkartering is vooral nuttig op landbouwgronden die net geploegd werden. Het gebruik als privétuinen is dan ook geen goede ondergrond voor veldkartering.

Op basis van het bureauonderzoek lijkt het projectgebied weinig verstoringen te kennen. Een landschappelijk bodemonderzoek zou hier meer uitsluitsel kunnen over geven, net als over de gaafheid van het bodemprofiel. Een duidelijk beeld van de bodemopbouw kan echter beter verkregen worden uit de profielen in een proefsleuvenonderzoek dan in boorkernen.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek wordt dan ook een vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven geadviseerd. Op deze manier kan meteen een goed beeld verkregen worden van het archeologisch potentieel en eventuele verstoringen.

Het projectgebied (ca. 3160 m²) zal door middel van parallelle continue proefsleuven onderzocht worden.

De sleuven worden west-oost georiënteerd, parallel met de noordelijke perceelsgrens. De sleuven hebben een breedte van 2 m en een afstand van maximaal 15m van middelpunt tot middelpunt. Er zal minstens 10% van het onderzoeksgebied door middel van proefsleuven onderzocht worden, aangevuld met dwarssleuven en/of kijkvensters. De hoeveelheid en locatie van dwarssleuven en/of kijkvensters zijn vrij te bepalen door de erkend archeoloog/veldwerkleider. Een keuze voor of tegen het aanleggen van dwarssleuven en/of kijkvensters wordt gemotiveerd in het verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek.

Figuur 3: Voorstel proefsleuvenplan. (A. Devroe 2017)

De aanleg van deze sleuven gebeurt met een graafmachine met een niet-getande graafbak van 2 m breed. Het uitbreken van vloerplaten en funderingen van de af te breken gebouwen gebeurt onder begeleiding van de veldwerkleider. Het eerste vlak wordt aangelegd op een eerste leesbaar archeologisch niveau. Indien er meerdere archeologische niveaus aanwezig zijn, wordt elk niveau apart gewaardeerd. Er wordt momenteel van uitgegaan dat het om een site zonder complexe verticale stratigrafie gaat en er maar één niveau aanwezig is. Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van sleuven, kijkvensters en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is, dat op elk moment aangeleverd kan worden. Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring gezet om ter verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. Per sleuf wordt machinaal een profielput aangelegd. Deze profielputten worden beschreven en bestudeerd door de aardkundige van het projectteam. Sporen waarbij de metaaldetector een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. De aanwezigheid van een steentijdsite kan niet uitgesloten worden. De steentijdvondsten in de buurt bevonden zich op iets drogere bodems, maar op zich is de ligging niet slecht. Tijdens het vooronderzoek dient er daarom aandacht geschonken te worden aan concentraties van lithische artefacten. Indien lithische vondsten aangetroffen worden dient ingeschat te worden of het om verspreide vondsten gaat of om een activiteitenzone. Steentijdvondsten worden driedimensionaal ingemeten. Deze vondsten en concentraties worden aan een specialist voorgelegd om een verdere waardering van het terrein te bekomen. Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden.

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak gedaan kan worden over de aard en omvang van de archeologische waarden in het projectgebied en wanneer een eenduidig advies kan gegeven worden voor vrijgave van het terrein, behoud in situ of vervolgonderzoek door middel van een opgraving.

2.1. VOORZIENE AFWIJKINGEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er worden geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien. Moesten er tijdens de uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem redenen zijn waarom wel wordt afgeweken van de bepalingen in de code, dan worden deze gemotiveerd in het verslag van resultaten.

3. FIGURENLIJST

Figuur 1: Beslissingsboom in functie van huidig project. (A. Devroe 2016) 2

Figuur 2: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. (Geopunt Vlaanderen s.d.) 3

Figuur 3: Voorstel proefsleuvenplan. (A. Devroe 2017) 6